

Badanie ewaluacyjne ex-post czterech programów korekcyjno-edukacyjnych realizowanych na terenie m.st. Warszawy w latach 2011-2013

Warszawa, grudzień 2014

Opracowanie:
Magda Szostakowska – Ośrodek Ewaluacji

O badaniu

- Badanie dotyczyło 4 programów korekcyjno-edukacyjnych (PKE) kierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie realizowanych w ramach Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie m. st. Warszawy.

Celem badania było:

- **wypracowanie rekomendacji do doskonalenia pracy z osobami stosującymi przemoc**
- **wypracowanie narzędzi i procedur dla prowadzenia ewaluacji w kolejnych latach**

Badaniem zostały objęte PKE realizowane przez:	Skrót w prezentacji
1. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” w ramach umowy dotacyjnej zawartej z Miastem Stołecznym Warszawa	Stowarzyszenie Niebieska Linia
2. Poradnię Terapii Uzależnienia i Współzależnienia od Alkoholu, SPZOZ Warszawa Wola - Śródmieście w ramach dotacji podmiotowej ze środków Miasta Stołecznego Warszawy.	Poradnia na Elektoralnej
3. Specjalistyczną Poradnię Rodzinną ds. Przeciwdziałania Przemocy ze środków rządowych przekazanych przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki.	Poradnia na Belgijskiej
4. Pracownię Inicjatyw. Krzysztof Stańczyk na zlecenie Urzędu Dzielnicy Bielany m. st. Warszawy	Dzielnica Bielany

Pod jakim kątem badano programy?

Kryteria badawcze:

Dwa podejścia:

Pytania badawcze

Poziom mikro

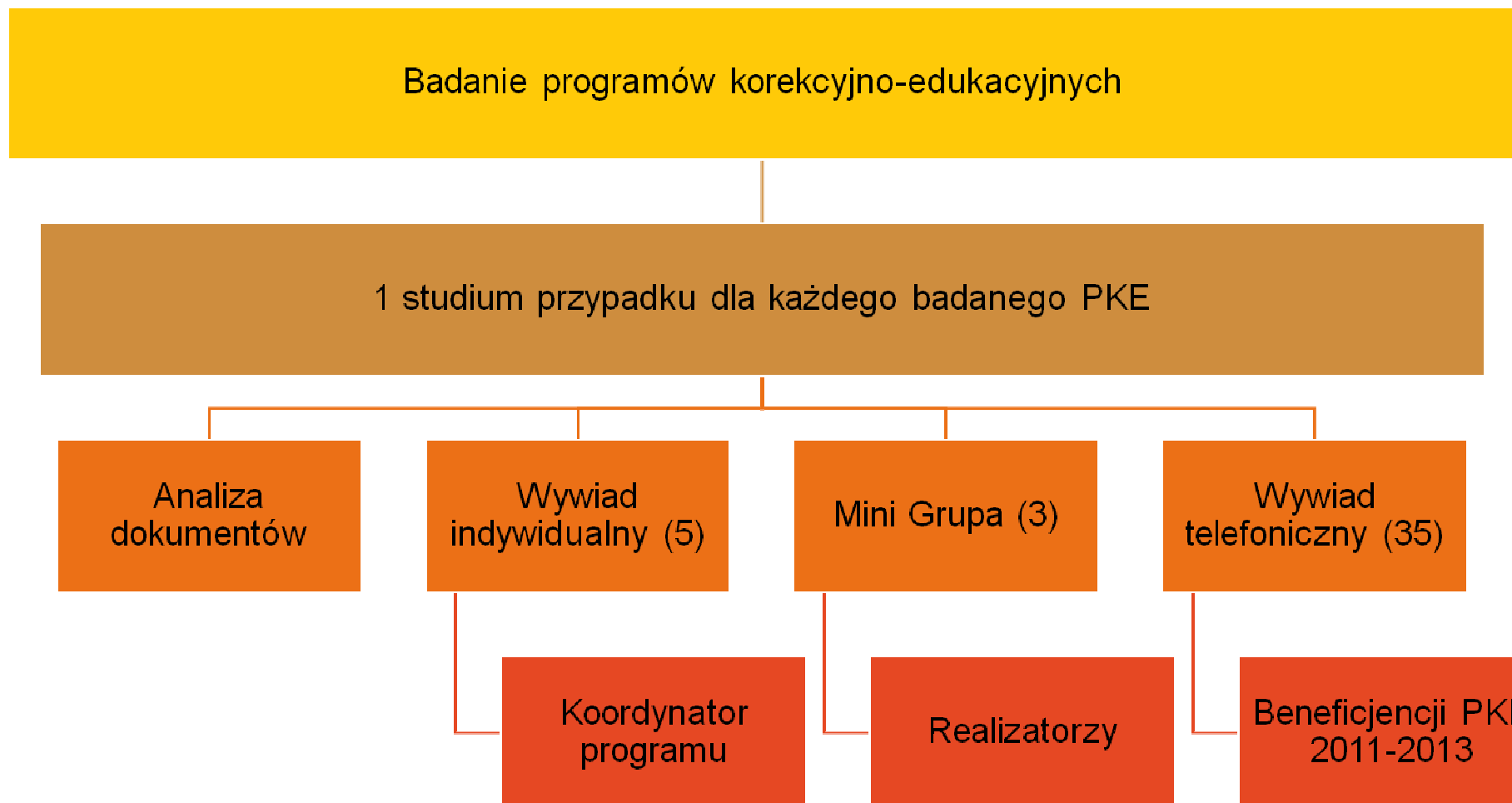
- Jaki jest stopień realizacji celów poszczególnych programów korekcyjno-edukacyjnych?
- Jakie działania należałoby podjąć w celu zwiększenia skuteczności działań?
- Jakie czynniki mają największy wpływ na skuteczność programów korekcyjno-edukacyjnych?
- W jakim stopniu oferta i organizacja programów odpowiadają potrzebom beneficjentów?
- Jakie działania są podejmowane w ramach tych programów?
- Jakie są rezultaty podejmowanych działań w programach korekcyjno-edukacyjnych? Czy pojawiły się jakieś efekty uboczne? Jakie?
- Jaki był wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych na uczestnictwo w programach i ich rezultaty?
- Czy można wskazać modele funkcjonowania programów korekcyjno-edukacyjnych pod kątem długości i intensywności wsparcia, profilu beneficjenta, liczby zaangażowanych podmiotów, rezultatów lub innych istotnych dla celów programów czynników?
- Jakie nakłady poniesiono na realizację PKE? Czy są adekwatne do osiągniętych rezultatów? Czy podobne rezultaty można osiągać przy mniejszych nakładach?
- Jakie są mocne strony poszczególnych programów? Jakie obszary należałoby modyfikować, by poprawić skuteczność?

Pytania badawcze

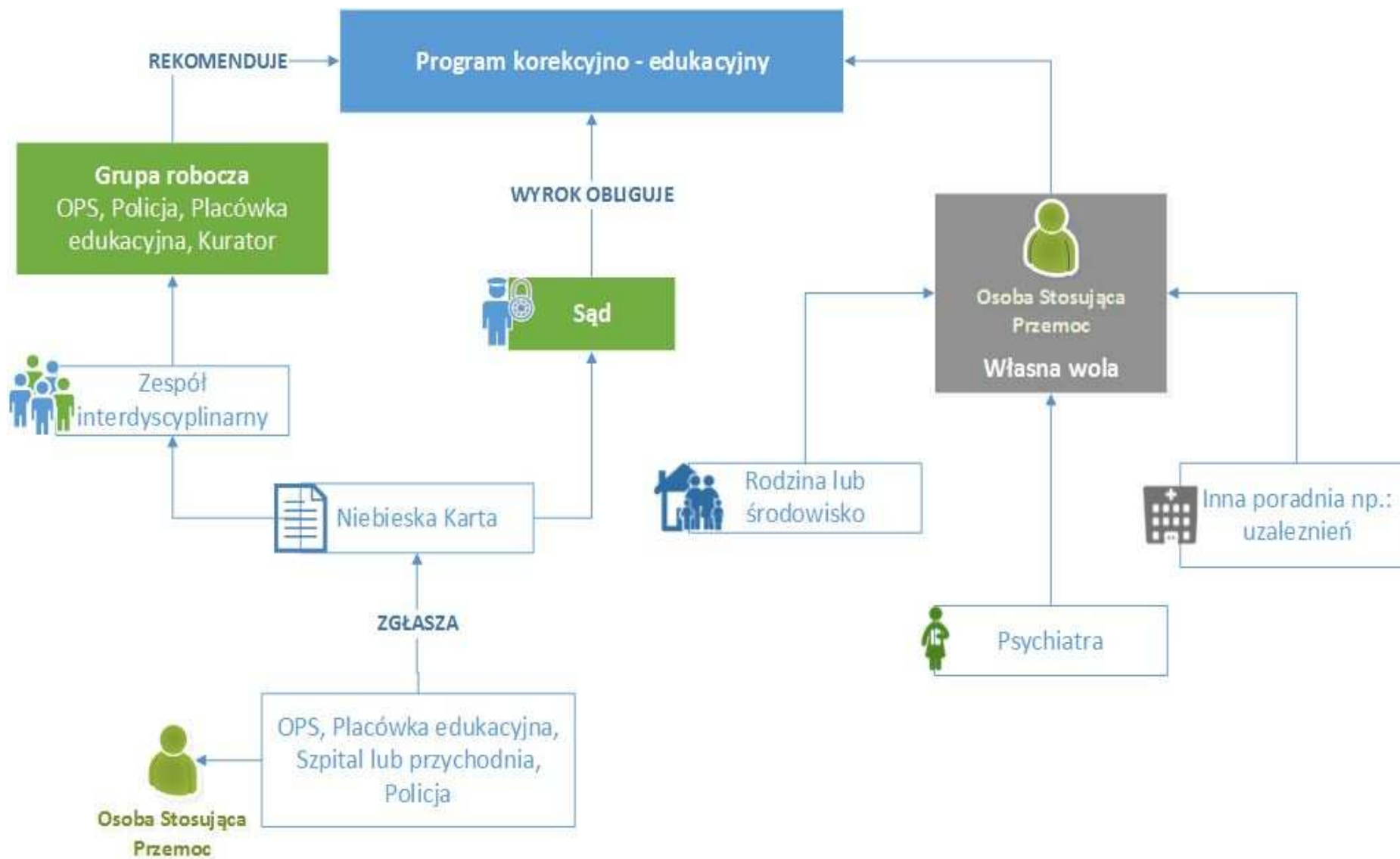
Poziom makro

- Jakie działania w opinii ekspertów i interesariuszy można podjąć w celu zwiększenia skuteczności Programu Miejskiego w zakresie sprawców przemocy?
- Jak powinien wyglądać system monitorowania Programu Miejskiego oraz ewaluacji rezultatów poszczególnych PKE? Jakie powinny być narzędzia do monitorowania i ewaluacji?

Metodologia – poziom mikro

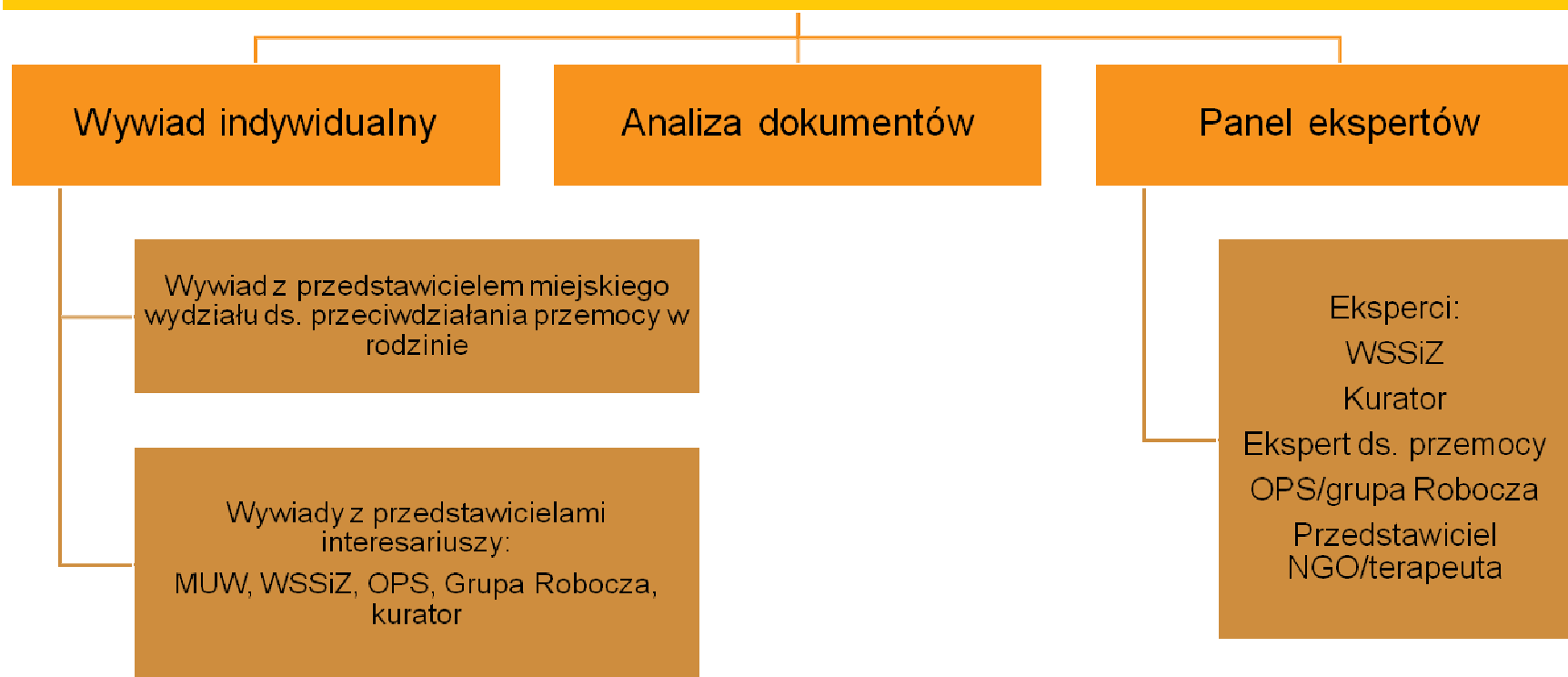

Interesariusze systemu

Metodologia – poziom makro

Badanie realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych w kontekście miejskiego programu przeciwdziałania przemocy

Wnioski i rekomendacje 1

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Jakość dokumentów miejskich, tzn. Miejskiego Programu, jest wysoka.• Obszar F, dotyczący oddziaływań dla osób stosujących przemoc, jest rozpisany logicznie na 6 celów. Miejski Program uwzględnia działania zgodnie z dokumentami krajowymi.• Dokumenty programowe badanych podmiotów są na bardzo różnym poziomie.• PKE 2 podmiotów – Stowarzyszenia „Niebieska Linia” i Dzielnicy Bielany – mają wysoką spójność z celami MPPP. W Poradni na Belgijskiej jest 1 szeroko zdefiniowany cel, w Poradni na Elektoralnej brak dokumentu tego typu, a wskazywany program Duluth wymagałby dostosowania do realiów pracy poradni.• Niemniej, wszystkie badane PKE realizują zadania i cele nałożone na nie Miejskim Programem, nawet jeśli w dokumentach nie są one dość precyzyjnie opisane.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomendujemy, aby każdy program korekcyjno-edukacyjny kierowany do osób stosujących przemoc w rodzinie był spójny z Miejskim Programem, miał założone cele i rezultaty a także opisane metody pracy i warunki uczestnictwa klientów w programie.• Warto by był to oddzielny dokument.

Wnioski i rekomendacje 2

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Realizacja PKE jest zadaniem zleconym powiatom przez administrację rządową. Miasto st. Warszawa pozyskuje środki z WUM na jeden program. Pozostałe PKE finansuje w ramach środków własnych.• Tematyka pracy z OSP nie jest priorytetem działań w Krajowym Programie, stąd niewielka oferta w tym zakresie.• BPiPS jest aktywnym podmiotem na mapie miejskich działań – motywuje, gromadzi informacje o PKE, promuje wysokiej jakości pracę z klientami i zapewnia ofertę szkoleniową.• Aktywność WSSiZ w dzielnicach w tym zakresie jest niewielka. Przy czym tylko 1 realizuje to działania konsekwentnie od 7 lat.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomendujemy, aby miejski system pomocy OSP był skomponowany z 2 typów PKE:<ul style="list-style-type: none">• Ogólnomiejskich finansowanych przez Biuro• Dzielnicowych finansowanych przez WSSiZ• Zapotrzebowanie na uruchamianie kolejnych programów, wynikające chociażby z liczby zakładanych w Warszawie Niebieskich Kart, jest duże.• Koszt roczny w przypadku dzielnic to 15-20 tys. PLN. W skali środków przeznaczanych na inne typy wsparcia – relatywnie niewysoki.

Wnioski i rekomendacje 3

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• W większości PKE spełniają warunki nałożone w Rozporządzeniu MPiPS z dnia 22.02.2011 r. na ich realizatorów. I tak:<ul style="list-style-type: none">• §4, dotyczący celów, realizują wszystkie 4 programy,• §5, dotyczący 3 grup klientów, realizują wszystkie 4 PKE,• §6, dotyczący kierowania osób uzależnionych na terapię, realizuje restrykcyjnie tylko 1 program (Poradnia na Elektoralnej),• §7, dotyczący oddzielenia ofiar i osób stosujących przemoc, realizują 3 programy - Poradnia na Elektoralnej udziela pomocy także ofiarom,• §8, dotyczący ewaluacji i monitorowania efektów, realizują 2 podmioty (Stowarzyszenie „Niebieska Linia” i Poradnia na Belgijskiej). Podmiot Bielański realizuje tylko ewaluację. Poradnia na Elektoralnej nie ma ewaluacji ani monitorowania,• §9, dotyczący kompetencji realizatorów, spełniają wszystkie PKE.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomendujemy, aby wszystkie PKE realizowały zapisy Rozporządzenia.<ul style="list-style-type: none">• Jednak w toku badania pozyskano zasadne argumenty na rzecz włączania osób utrzymujących abstynencję do pracy grup PKE.• Aby spełnić wymagane Rozporządzeniem procedury badawcze, rekomendujemy, skorzystanie z proponowanych przez Ośrodek Ewaluacji narzędzi do ewaluacji i monitoringu PKE. Zapewni to porównywalne wyniki w przyszłości.

Wnioski i rekomendacje 4

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Każdy z realizowanych PKE ma swoją specyfikę. Utrudnia to szacowanie efektów, ale z punktu widzenia adekwatności do potrzeb jest to zaleta.<ul style="list-style-type: none">• Każdy z 4 PKE oferuje oddziaływanie grupowe jako podstawę interwencji. 2 programy (Poradni na Elektoralnej i Stowarzyszenia „Niebieska Linia”) mają również równoległą ofertę indywidualną.• Każdy z programów odpowiada na potrzeby nieco innej grupy klientów:<ul style="list-style-type: none">• Poradnia na Belgijskiej: klienci zmotywowani, wykształceni, trafiający z własnej woli, chroniący anonimowość,• Poradnia na Elektoralnej: osoby po terapii uzależnień,• Dzielnica Bielany: osoby defaworyzowane, uzależnione, o niskim statusie społecznym, klienci pomocy społecznej,• Stowarzyszenie „Niebieska Linia”: najbardziej demokratyczny dobór klientów, jednak raczej trafiających z własnej woli, dbających o anonimowość.• Specyfika ta ma znaczenie dla klientów i powinna mieć dla służb kierujących do PKE, jednak obecnie poza wiedzą o istnieniu PKE nieznane są szerszemu gronu cele programów, oferowane działania i spodziewane korzyści dla OSP. Utrudnia to osobom mającym motywować klientów przekonywanie ich o wartości tych programów.	<ul style="list-style-type: none">• Rozszerzenie oferty dla osób stosujących przemoc na terenie miasta st. Warszawy.• Uruchamianie nowych PKE powinno być poprzedzone diagnozą z jaką kategorią klientów możemy mieć do czynienia.• Programy powinny być uruchamiane w miejscach niekojarzących się z pomocą społeczną lub innymi służbami interwencyjnymi.• Konieczne wydaje się opracowanie dla każdego z PKE krótkiej informacji zawierającej: cele programu, ofertę działań i korzyści dla klienta.

Wnioski i Rekomendacje 5

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Deklarowane przez absolwentów zmiany świadczą o skuteczności, ale i trwałości oddziaływań.<ul style="list-style-type: none">• 32 osoby na 35 deklarują spadek zachowań agresywnych wobec członków rodziny• 26 na 35 deklaruje, że poznało przyczyny swoich zachowań• 21 osób mówi, że posiada umiejętność dostrzegania sygnałów ostrzegawczych przed wybuchem złości• Badani zauważyli pozytywne zmiany w swoim życiu i zachowaniu. Kontakt ze służbami miało wcześniej 10 osób. 7 deklaruje, że po PKE nie miały już żadnej kolejnej interwencji.• Problemem są niewysokie odsetki osób kończących PKE (od 70 do 4%). Średni odsetek dla wszystkich osób uczestniczących w programach w 2013 roku stanowił 26%. W badanym okresie podmioty nie badały powodów rezygnacji klientów.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomendujemy udział w każdym z badanych PKE – każdy ma wysokie odsetki deklarowanych przez absolwentów zmian na poziomie zachowań i wiedzy.• Należy dbać o zwiększenie odsetka osób kończących PKE poprzez:<ul style="list-style-type: none">• Budowanie relacji z klientem i motywowanie go do udziału w programie• Oferowanie pomocy w krótkim czasie od zgłoszenia się do placówki• Elastyczne podejście do potrzeb klienta odnośnie do oczekiwanej formy pomocy• Zwiększenie nadzoru kuratorów oraz członków Zespołów Interdyscyplinarnych nad osobami kierowanymi do PKE• Częstsze orzekanie PKE jako środka probacyjnego przez sądy

Wnioski i rekomendacje 6

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Poziom zadowolenia klientów z oferty PKE jest bardzo wysoki. Pod uwagę wzięto następujące wymiary: poziom merytoryczny kadry, organizację programów a także trwałość oddziaływania.• Wszystkie PKE zostały ocenione powyżej 4,5 pod kątem merytorycznym (w skali 1-5). Podobnie kwestie organizacyjne zostały docenione - ocena oscyluje w okolicach 4. Trwałość wsparcia została oceniona maksymalnie – na 5 przez 15 na 35 osób i na 4 przez kolejne 13. Średnio dla całej grupy deklarowana trwałość wyniosła 4,1.• Stwierdzono dużą dbałość realizatorów i prowadzących o dobre przyjęcie osób i zneutralizowanie przekonania, że trafiają tu „za karę”. Uczucia, jakie towarzyszą klientom na początku programu, to najczęściej poczucia zagubienia i nadzieja, że otrzymają pomoc.• Klienci wspominają o tym, że ma znaczenie usytuowanie placówki w takim miejscu, aby nie kojarzyła się z instytucjami interwencyjnymi (jak policja czy pomoc społeczna).	<ul style="list-style-type: none">• Rekomenduje się realizację programów w miejscach nienacechowanych znaczeniowo (takich jak siedziby stowarzyszeń lub poradnie). Do miejsc kojarzonych z pomocą społeczną czy policją nie przyjdą klienci o wyższym statusie, samosterowni niebędący klientami OPS.

Wnioski i rekomendacje 7

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Skuteczność programów jest wysoka - nie jest związana z formą pracy. Eksperti są podzieleni co do korzyści i wad każdej formy. Klienci dostrzegają efekty niezależnie od formy.• Skuteczność PKE jest zależna od motywacji wyjściowej klientów. Osoby trafiające do PKE z motywacji własnej lub dzięki namowie najbliższych zdecydowanie częściej go kończą.• Osoby motywowane przez inne podmioty najczęściej trafiają z niską wiedzą o celach i korzyściach programu oraz z niską motywacją do zmiany.• Cechą obecnego systemu jest „odsyłanie” klientów do kolejnych instytucji.• Trudno zauważyć efekt synergii, płynący z dobrej współpracy służb interwencyjnych oraz PKE. Ci pierwsi nie podtrzymują motywacji klientów, drudzy niechętnie udzielają informacji na temat postępów. Wszystkie instytucje pozostają obok siebie, wypełniając zobowiązania, jednak nie tworzą spójnego systemu.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomenduje się działania mające na celu zbudowanie relacji wszystkich służb (tzw. sieciowanie) w szczególności poprzez:<ul style="list-style-type: none">• Budowanie roboczych kontaktów na linii zespoły interdyscyplinarne – realizatorzy PKE (inicjowane przez przewodniczących)• Budowanie wstępnej motywacji klienta poprzez profesjonalne działania już w trakcie spotkań grup roboczych• Ścisłą współpracę kuratorów z realizatorami PKE (monitorowanie udziału OSP)• Cykliczne szkolenia dla służb na poziomie dzielnicowym oraz miejskim• Budowanie roboczych kontaktów przedstawicieli zespołów interdyscyplinarnych z kuratorami, prokuratorami i sędziami sądów rejonowych.• Spotkania powinny mieć charakter roboczy lub szkoleniowy. Należy lokalnie wypracowywać dobre praktyki współpracy, a następnie upowszechniać je w skali całego miasta.

Wnioski i rekomendacje 8

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Niewielki odsetek klientów kierowanych do PKE stanowią osoby skazane przez sądy.• Niewielki jest odsetek spraw, w których jako środek probacyjny orzekany jest udział w PKE.• Służby związane z wymiarem sprawiedliwości relatywnie rzadko uczestniczą w pracach zespołów interdyscyplinarnych oraz niechętnie biorą udział w szkoleniach o tematyce związanej z przeciwdziałaniem przemocy.	<p>Rekomenduje się:</p> <ul style="list-style-type: none">• Cykliczne informowanie sędziów sądów rejonowych o ofercie PKE wraz z informacją edukacyjną o celach i efektach udziału w PKE;• Konsekwentne zapraszanie przedstawicieli prokuratury i sądów na szkolenia o tematyce pracy ze sprawcami przemocy.

Wnioski i rekomendacje 9

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Analizowanie efektywności kosztowej PKE nastęrcza wiele kłopotów. Każdy z PKE jest finansowany z innego źródła oraz obejmuje inne typy kosztów.• Trudno porównywać koszty interwencji, gdy wyliczane są całościowo (Stowarzyszenie „Niebieska Linia”) oraz wtedy, gdy wiele kosztów ponoszonych jest przez instytucję (koszty organizacyjne i zarządzania w 3 innych podmiotach).• Można stwierdzić, iż koszty badanych programów na 1 osobę zawierają się w przedziale od 700 do 1100 zł.• Średni miesięczny koszt na osobę wynosi ok. 90 zł (3 podmioty). Podmiot Bielański jest wyraźnie tańszy (ok. 60 zł) – tu jednak pracuje 1 terapeuta.• Biorąc pod uwagę różnorodność kosztów, ale przede wszystkim różnorodność oferty i liczbę uczestników programu, relatywnie najtaniej realizuje zadania Stowarzyszenie „Niebieska Linia”.	<ul style="list-style-type: none">• Wspólne z realizatorami PKE prace nad ustaleniem zasad finansowania programów• Szacowanie kosztów usług na klienta, który rozpoczyna udział w PKE• Uwzględnianie kosztów związanych z ewaluacją i monitorowaniem w budżetach PKE

Wnioski i rekomendacje 10

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Ze względu na system dotacyjno-konkursowy można mówić o braku stabilności oferty i ograniczeniach w dostępności programów. W 2 placówkach występują kolejki w oczekiwaniu na możliwość udziału w PKE.• Niewielkie zróżnicowanie oferty programów - tylko 1 z 4 programów oferuje możliwość odbycia w PKE konsultacji indywidualnych.• Ponad 50% osób deklaruje chęć uczestnictwa w innych formach pomocy po zakończeniu PKE. Nie dotyczy to tylko programu dwuletniego (PKE Bielany).• Zdecydowana większość ekspertów zgadza się, że optymalną długością dla PKE jest 6 miesięcy.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomenduje się:<ul style="list-style-type: none">• Rozwijanie oferty programowej w mieście przy współpracy z dzielnicami• Realizację programów wieloletnich zapewniających stabilność oferty• Oferta PKE powinna być raczej krótkoterminowa, ale powinny powstać kolejne formy pomocy dla osób dla których PKE nie przynoszą spodziewanych rezultatów.

Wnioski i rekomendacje 11

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Monitorowanie rezultatów PKE odbywa się w 2 z 4 programów.<ul style="list-style-type: none">• Stosowane narzędzia są obarczone błędami metodologicznymi (pre i post-test).• Każdy podmiot posługuje się innymi narzędziami oraz inną metodą prezentowania danych.• 3 z 4 PKE mają superwizje	<ul style="list-style-type: none">• Rekomenduje się:<ul style="list-style-type: none">• Stworzenie spójnego systemu monitorowania efektów programu• Zastosowanie (po uzgodnieniach wśród wszystkich realizatorów PKE) pakietu narzędzi przedstawionych przez Ośrodek Ewaluacji.• Na etapie kwalifikacji uczestnika do PKE, uzyskanie zgody na udział w ewaluacji wewnętrznej, zewnętrznej i monitorowania efektów.

Wnioski i rekomendacje 12

WNIOSEK	REKOMENDACJE
<ul style="list-style-type: none">• Jest relatywnie niska, specjalistyczna, wiedza przedstawicieli różnych służb i instytucji o specyfice pracy z OSP.• Choć w ostatnich latach się to zmienia, wciąż niski jest poziom rozumienia konieczności prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.	<ul style="list-style-type: none">• Rekomenduje się przeprowadzenie przez Miasto kampanii społecznej skierowanej do przedstawicieli służb.• Kampania powinna informować o konieczności pracy z takimi klientami oraz o możliwych formach oddziaływania.

Wskaźniki procesu monitorowane w momencie rozpoczęcia i po zakończeniu PKE

- Liczba edycji PKE,
- Liczba rozpoczynających i kończących program osób (kobiet i mężczyzn),
- Liczba osób korzystających z formy indywidualnej i grupowej oddziaływania,
- Liczba osób motywowana przez różne instytucje (np. Procedurę Niebieskiej Karty, sądy, bliskich oraz z motywacji własnej),
- Liczba osób z danej dzielnicy lub spoza Warszawy,
- Liczba osób w wieku, w podziale na kategorie co 20 lat,
- Liczba osób uzależnionych (alkohol, narkotyki, hazard, inne),
- Liczba osób będących sprawcami, które uczestniczą w terapii uzależnienia.

Wskaźniki skuteczności programów

- Odsetek osób kończących program (miernik pożądaný – poziom 25%),
- Odsetek osób, które oceniają program wysoko (4 i 5 na skali 1-5) pod względem merytorycznym (miernik pożądaný 60% osób) i organizacyjnym (miernik pożądaný 50% osób),
- Odsetek osób, które deklarują wzrost wiedzy na temat przemocy (miernik pożądaný 60%),
- Odsetek osób deklarujących, że nie wróciły po programie do zachowań przemocowych, które były ich problemem (miernik 40%),
- Odsetek osób, które po programie nie miały interwencji służb (mierzone dla osób, które trafiły z sądu i procedury niebieskiej karty) – brak danych by rzetelnie oszacować pożądaný miernik,
- Odsetek bliskich, którzy zadeklarowali wzrost poziomu bezpieczeństwa w rodzinie i brak powrotu do zachowań przemocowych – brak danych by rzetelnie oszacować pożądaný miernik (zmiana o 2 punkty na 10-stopniowej skali rozumiana jako efekt pozytywny),
- Odsetek osób, które podjęły po PKE inną terapię (szacowaný miernik 10% osób).

Schemat ewaluacji i monitoringu PKE

Uczestnik – kolejne zdarzenia:	Czas (3 lata)				
	Wejście do PKE	Wyjście z PKE	Rok od PKE	2 lata od PKE	3 lata od PKE
Realizator PKE	Ewaluacja: - ankieta pre- test	Ewaluacja: – ankieta post-test – ankieta dla bliskich	Monitoring: – ankieta dla absolwenta, – ankieta dla bliskich	Monitoring: – ankieta dla absolwenta, – ankieta dla bliskich	Monitoring: – ankieta dla absolwenta, – ankieta dla bliskich
	Coroczne sprawozdania				
Zespoły Interdyscyplinarne	Bieżący monitoring pracy Zespołu				
	Coroczne sprawozdania				
Sądy	Monitoring kuratora				
	Coroczne sprawozdania				
Miasto	Ewaluacja miejska co 3 lata				
	Coroczne sprawozdania uwzględniające wszystkie dostępne dane o PKE i realizacji MPPP				

Dziękuję za uwagę

Magda Szostakowska
www.ewaluacja.eu

ośrodek ewaluacji

www.ewaluacja.eu

